

www.humak.fi

Opinnäytetyö

”Sydämen puhetta Jumalan kanssa”

Pääsiäisen ajan päivän rukouksia viittomakielelle käännettynä

Johanna Korhonen & Johanna Nieminen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma
(240 op)

5/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Viittomakielentulkin koulutusohjelma

Tekijät: Johanna Korhonen & Johanna Nieminen

Opinnäytetyön nimi: ”Sydämen puhetta Jumalan kanssa” - Pääsiäisen ajan päivän rukouksia viittomakielelle käännettynä

Sivumäärä: 33 ja 7 liitesivua

Työn ohjaaja: Outi Mäkelä

Työn tilaaja: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallitus, Kirkon jumalanpalvelus ja yhteiskunta -yksikkö

Opinnäytetyön tavoitteena oli kääntää kaksi pääsiäisen ajan päivän rukousta suomalaiselle viittomakielelle. Työn tilaajana toimi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallitus ja työelämäohjaajina toimivat Maria Lindberg ja Riitta Kuusi. Työn kehittämistavoitteena oli tutkia ja selvittää kuinka teologinen vastaavuus suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä saadaan käännettyissä rukouksissa toteutettua.

Työ oli toiminnallinen, ja sen produktina tuotettiin viittomakieliset käännösvideot sekä niiden glossit. Videot tulevat esiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon KirKKo ja viittomakieliset -sivustolle myöhemmin vuonna 2019.

Käännöstyö pohjautui skoposteoriaan ja työssä käytettiin hyödyksi myös viittomakielisen kirkkokäsikirjatyön käännöksiä. Valmiista käännöksistä hyödynnettiin vakiintuneita viittomakielisiä ilmauksia. Käännöstyön tueksi palautetta pyydettiin sekä teologiselta että viittomakielisiltä tahoilta.

Käännösprosessi ei antanut suoria vastauksia kehittämistavoitteen kysymykseen, mutta prosessin aikana tehtiin muutamia huomioita vastaavuuden säilyttämiseksi. Teologisen vastaavuuden saavuttamiseksi on tärkeää ymmärtää hengellisen tekstin syvämerkityksiä. Syvämerkitysten ymmärtämiseksi on tarpeellista saada teologista tukea. Viittomakielistä tukea tarvitaan, jotta lähtötekstin merkitykset saadaan toteutettua vastaavina myös kohdekielisessä käänöksessä.

Opinnäytetyö on suunnattu viittomakielen tulkeille, kirkon työntekijöille, viittomakielisen seurakunnan jäsenille, tulkkausalan opettajille ja opiskelijoille sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Asiasanat: rukous, kääntäminen, viittomakieli, saavutettavuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Sign Language Interpreting, Bachelor's Degree

Author: Johanna Korhonen & Johanna Nieminen

Title: "The heart's conversations with God" - Translating Easter's prayers of the day from Finnish to Finnish sign language

Number of Pages: 33 and 7 attachment pages

Supervisor: Outi Mäkelä

Subscribers: The Church Council of the Evangelical Lutheran Church of Finland, the Worship and Society Unit of the Church

The aim of the thesis was to translate two Finnish Easter's prayers of the day to Finnish sign language. The subscriber of the thesis was the Church Council of the Evangelical Lutheran Church of Finland. The thesis was mentored by Maria Lindberg and Riitta Kuusi. The research question was to find out how to maintain theological equivalence when translating prayers from Finnish to Finnish sign language.

The thesis was practice-based and the final product consists of two translated videos and the glossings of the prayers. The videos will be shown at the church's sign language websites later in the year 2019.

The translation work was based on skopostheory and the set phrases of earlier sign language translations. Both theological and sign language feedback were asked to support the translation work.

The translation process didn't give any straight answers to the research question, but some observations were made concerning the maintaining of equivalence. It is important to understand the profound meanings of the religious texts in order to maintain equivalence. Understanding the profound meanings requires theological support. The support from people whose native language is sign language is needed in order to transfer the meanings of the source text to the target text.

This thesis is targeted to sign language interpreters, church workers, the members of the sign language congregation, the teachers and the students of the interpreting field and anyone who is interested in the topic.

Keywords: prayer, translating, sign language, accessibility

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	TYÖN TAUSTAA.....	6
2.1	Kehittämistavoite ja tutkimusmenetelmät	7
2.2	Viittomakieli ja viittomakieliset Suomessa	8
2.3	Glossit	9
3	SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO	11
3.1	Kirkko ja viittomakieliset	11
3.2	Viittomakielinen kirkkokäsikirjatyö	13
3.3	Kirkon saavutettavuusohjelma	13
4	RUKOUS	14
4.1	Päivän rukous	14
5	KÄÄNTÄMISEN TEORIAA	15
5.1	Skoposteoria	16
5.2	Kääntämisen etiikkaa	17
6	TYÖPROSESSI.....	18
6.1	Analyysivaihe.....	18
6.2	Siirtovaihe.....	19
6.2.1	Palautekierros.....	22
6.3	Muotoiluvaihe	27
7	POHDINTA.....	28
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	34
	LIITE 1. Pitkäperjantain päivän rukous nro. 1.....	34
	LIITE 2. Pääsiäispäivän päivän rukous nro. 1.....	35
	LIITE 3. Pitkäperjantain päivän rukouksen käännöksen glossit	36
	LIITE 4. Pääsiäispäivän päivän rukouksen käännöksen glossit.....	38
	LIITE 5. Käännösvideot	40

1 JOHDANTO

Kirkon saavutettavuusohjelmassa todetaan, että ainoastaan kaikille avoin kirkko on uskottava Kristuksen kirkko (Saavu – Kirkon saavutettavuusohjelma 2012). Kirkon peruseriaatteisiin kuuluu saavutettavuuden edistäminen, jota myös meidän opinnäytetyömme edistää. Opintojemme myötä saavutettavuus on tullut myös meille tärkeäksi asiaksi, ja se olikin osatekijänä opinnäytetyömme aiheen valinnassa. Lisäksi pidämme hengellisen materiaalin viittomisesta ja koemme sen mielekkäänä sekä visuaalisesti kauniina.

Opinnäytetyömme tilaajana toimi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallituksen Jumalanpalvelus ja yhteiskunta -yksikkö. Kirkkohallitus on kirkon keskushallinnon osa, joka hoitaa kirkon toimintaa, hallintoa ja taloutta. Lisäksi Kirkkohallitus perustaa erityisvirkoja kirkon tehtäviin. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019d.) Työelämäohjaajinamme toimivat kuurojenpapit Riitta Kuusi ja Maria Lindberg. Kuurojenpapit toimivat työssään myös viittomakielellä kuurojen seurakuntalaisten parissa.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli saada tuotettua laadukkaat viittomakieliset käännökset kahdesta pääsiäisen ajan päivän rukouksesta. Läpi opinnäytetyömme työstämisen kantavana teemana oli luoda mahdollisimman laadukkaat ja kohdekäyttäjään palvelevat käännökset. Laadukkuus koostuu monesta eri tekijästä, mutta opinnäytetyösämme keskityimme erityisesti välittämään teologiset merkitykset toimivina myös kohdekielelle. Kehittämistavoitteenamme olikin tarkastella ja selvittää kuinka teologinen vastaavuus suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä saadaan käännetyissä rukouksissa toteutettua.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen työ, joka on suunnattu esimerkiksi kuurojenpeille, seurakuntalaisille ja ammattitulleille. Toiminnallinen opinnäytetyö painottuu uuden tuotoksen konkreettiseen tekemiseen. Työmme produktina toteutimme kaksi viittomakielelle käännettyä videoitua rukousta, jotka tulevat näkyville Suomen evankelis-luterilaisen kirkon evl.fi-sivustolle. Käännökset videoitiin huhtikuussa 2019 Kirkkohallituksen studiolla. Käännettyjen rukousten lisäksi produktiin kuului myös käännösten glossit, joiden avulla viittomakielisen tekstin voi kirjoittaa muistiin (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015). Opinnäytetyömme produktina tuotetut käännökset on tehty opiskelijatyönä eivätkä ne ole auktorisoituja eli

virallisia käännöksiä. Kaikkien kirkollisten kirjojen täytyy olla Kirkolliskokouksen hyväksymiä, ja näin ollen vain Kirkolliskokous voi auktorisoida myös viittomakieliset käännökset. (Kuusi 2019.)

2 TYÖN TAUSTAA

Päätimme tehdä opinnäytetyönämme käännöstyön hengellisistä teksteistä, sillä pidämme molemmat hengellisen materiaalin viittomisesta, ja tiesimme käännösten olevan tarpeellisia ammattialallemme. Viittomakielen tulkin on hyvä osata hengellinen kielirekisteri eli kielen tyyli. Lisäksi on tärkeää tuntee jumalanpalveluksen sisältö ja kulku hyvin. Tämä takaa laadukkaan ja sujuvan tulkkauksen hengellisissä tilaisuuksissa. (Kirkkohallitus 2001, 25.)

Otimme yhteyttä kuurojenpappi Riitta Kuuseen ja tapasimme hänet Kirkkohallituksessa syksyllä 2018. Tapaamisessa oli mukana myös Kuusen seuraaja Maria Lindberg, joka on toiminut opinnäytetyömme virallisena työelämäohjaajana. Riitta Kuusi jäi eläkkeelle virastaan syksyllä 2018, mutta oli kuitenkin mukana opinnäytetyömme ohjaamisessa perehdyttäessään Lindbergiä seuraajakseen.

Keskustelimme toiveistamme opinnäytetyöhön liittyen, ja saimme Kuuselta ja Lindbergiltä ehdotuksen kääntää pääsiäisen ajan päivän rukouksia viittomakielelle. Vastaavasta aiheesta tehtyjä opinnäytetöitä on ainoastaan yksi, jonka tuotoksena käännettiin jouluaaton päivän rukous (Niittymäki & Turtiainen, 2017). Kyseisessä opinnäytetyössä mainitaan heidän pohtineen Kuusen kanssa merkittävimpiä kirkkovuoden juhlapyyhiä, joista päivän rukousten kääntämisen voisi aloittaa. Kristillisistä juhlapyyhistä tärkeimpiä ovat joulu ja pääsiäinen, joista Niittymäki ja Turtiainen aloittivat jouluaaton päivän rukouksen kääntämisellä. Näin ollen opinnäytetyömme on luonteva jatkumo päivän rukousten käännöstyölle, sillä pääsiäinen on kristinuskon suurin juhla ja kirkkovuoden kohokohta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019g). Muita hengellisen tekstin kääntämistä käsitteleviä opinnäytetöitä on tehty melko paljon, näistä mainittakoon esimerkiksi jouluevankeliumin käännös viitotulle puheelle (Kärkkäinen 2018) sekä kymmenen virren käännöstyö viitotulle puheelle (Torkkeli 2011).

Tarve päivän rukousten kääntämiselle oli siis selkeä, ja päätimme ottaa ehdotuksen opinnäytetyön aiheesta vastaan. Sovimme kääntävämme kaksi päivän rukousta pääsiäisen ajalta, ja saimme itse valtuudet valita niistä mieleisimmät. Päivän rukouksia on

jokaiselle kirkkovuoden pyhäpäivälle muutamia erilaisia vaihtoehtoja, joista yksi valitaan luettavaksi jumalanpalveluksessa (Kirkkohallitus 2009, 10). Valitsimme pitkäperjantain sekä ensimmäisen pääsiäispäivän, ja näiltä päiviltä käännettäviksi valikoituivat ensimmäiset päivän rukoukset (LIITTEET 1 ja 2).

Sovimme Kuusen ja Lindbergin kanssa siitä, että valmiit käännösvideot ja glossit tulevat esille Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkko ja viittomakieliset -sivuille, josta ne ovat kaikkien saatavilla. Näin niitä voi hyödyntää kuka tahansa, esimerkiksi opettajat oppimateriaalina, tulkit valmistautuessaan jumalanpalveluksen tulkkaukseen sekä kirkon työntekijät ja viittomakieliset seurakunnan jäsenet työssään ja hengellisessä elämässään.

2.1 Kehittämistavoite ja tutkimusmenetelmät

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa kaksi viittomakielistä käännösvideota ja niiden glossit. Sekä videot että glossit tulevat esille kirkon Kirkko ja viittomakieliset -sivuille myöhemmin vuonna 2019. Työn kehittämistavoitteena oli tutkia ja selvittää kuinka teologinen vastaavuus saadaan säilytettyä suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä käännettyissä rukouksissa. Opinnäytetyössä ei käytetty varsinaisia tutkimusmenetelmiä kuten haastattelua tai kyselyä, mutta käännösprosessiin pyydettiin tukea ja palautetta teologiselta sekä viittomakielisiltä tahoilta.

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on tuottaa jokin konkreettinen tuote, esimerkiksi ammatillinen ohjeistus, tapahtuma tai tietopaketti. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu tuotteen lisäksi myös raportti eli työn kirjallinen osuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 51.)

Toiminnallisen opinnäytetyön raportissa selviää, millainen työprosessi on ollut sekä millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Lisäksi raportista käy ilmi, kuinka opinnäytetyössä on onnistuttu ja kuinka omaa oppimista sekä produktia on arvioitu. (Mts. 2003, 65-66.) Tämän opinnäytetyön raportissa kuvaamme työprosessiamme laajasti alusta loppuun sekä pohdimme käännoksiemme onnistuneisuutta ja hyödyllisyyttä ammattialalle. Opinnäytetyön raportti on julkinen asiakirja, joka kertoo kirjoittajan ammatillisesta osaamisesta sekä antaa muille tutkimuksen tekijöille ideoita ja näkökulmia omaan tutkimustyöhönsä (mts. 2003, 67).

Opinnäytetyöprosessi on laaja ja sen loppuvaiheessa on lähes mahdotonta muistaa alkuvaiheen pohdintoja ja ratkaisuja. Tämän vuoksi pidimme opinnäytetyökirjaa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyöpäiväkirjaa on hyvä pitää jo aiheen valinnasta alkaen. Opinnäytetyöpäiväkirjaan on hyvä merkitä esimerkiksi löydetty menetelmäkijallisuus sekä prosessin aikana tapahtuneet muutokset. Näin ollen raportista syntyy jäsenelty ja selkeä kokonaisuus. Koko opinnäytetyöprosessin ajan kirjoittaminen ja tutkiminen kulkevat käsi kädessä mahdollistaen parhaan mahdollisen lopputuloksen. (Mts. 2003, 19-20, 67.)

2.2 Viittomakieli ja viittomakieliset Suomessa

Viittomakieli on kuurojen äidinkieli. Viittomakielen käyttäjiä eivät ole ainoastaan kuurot ja huonokuuloiset ihmiset, vaan esimerkiksi myös heidän kuulevat perheenjäsenet, sukulaiset ja ystävönsä. Viittomakielillä tarkoitetaan käsien, kasvojen sekä vartalon käyttöön perustuvaa viestintää ja niissä puhutun kielen sanaa vastaava perusyksikkö on viittoma. (Malm 2000, 9, 12-16.) Viittomakielet ovat syntyneet luonnollisesti, kuten puhututkin kielet. Ne ovat syntyneet vuorovaikutuksen tarpeesta, ja jokaisessa maassa on yksi tai useampi viittomakieli. Näin ollen viittomakieli ei siis ole kansainvälistä. Viittomakielet ovat samaan tapaan monivivahteisia kuin puhututkin kielet, ja niillä voi ilmaista itseään yhtä rikkaasti kuin millä tahansa muullakin kielellä. (Kuurojen Liitto 2019.) Viittomakielten kielitieteellinen tutkimus sai alkunsa vuonna 1960, ja nykyään niitä tutkitaan kaikkialla maailmassa (Malm 2000, 22).

Viittomakieliset määrittelevät itsensä kieli- ja kulttuurivähemmistöksi. Aikaisemmin historiassa kuuroja on kutsuttu nimellä kuuromykkä, mutta nykyään ilmaus koetaan loukkaavana. Kuurot eivät ole mykkiä, sillä heillä on ilmaisuvoimainen kieli, ja suurin osa kuuroista pystyy myös tuottamaan puhetta. (Malm 2000, 10.) Viittomakieliset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisten lukumäärä Suomessa on arvion mukaan 4000–5000 kuuroa tai huonokuuloista. Väestötietojärjestelmään suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen äidinkielekseen oli vuoden 2014 loppuun mennessä ilmoittanut yli 500 henkilöä. (Kuurojen Liitto 2019.)

Suomen viittomakielisten yhteisön alkuna voidaan pitää 1800-luvun puoliväliä, kun kuuro Carl Oscar Malm palasi Suomeen käytyään 11 vuotta koulua Ruotsissa (Kotimaisten kielten keskus 2019). Paluunsa jälkeen hän perusti Suomen ensimmäisen kuurojenkoulun Porvooseen (Kotimaisten kielten keskus 2019; Kuurojen museo 2019a).

Malmin mukanaan tuomasta ruotsalaisesta viittomakielestä ovat kehittyneet Suomen kaksi kansallista viittomakieltä, suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli. Nykyään viittomakielisten asema Suomessa on hyvä ja tulkkipalvelu on laissa suojattu. Viittomakielet on turvattu perustuslaissa ja niiden kielenhuollosta huolehtii Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielilautakunta. Suomalaista viittomakieltä voi myös opiskella pääaineena Jyväskylän yliopistossa. Lain silmissä viittomakieliset ovat aidosti kieli- ja kulttuuriryhmä. (Kuurojen museo 2019b.)

Viittomakielisten tulkkitoimintaa alettiin päämäärätietoisesti kehittämään 1960-luvulla Kuurojen Liiton toimesta (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2019). Tätä ennen tulkkaustryötä olivat tehneet kuurojenpapit ja -diakonissat sekä kuurojen läheiset ja ystävät (Rantala 2010, 123; Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2019). Nykyisellään tulkkaukspalvelut ovat olleet Kelan hoidettavina vuodesta 2010 alkaen. Tulkkaukspalvelu mahdollistaa viestinnän tilanteissa, joissa kaikki osapuolet eivät käytä samaa kieltä. (Suomen Viittomakielen Tulkit 2019.) Viittomakielen tulkit työskentelevät monissa erilaisissa tilanteissa, kuten opiskelu- ja asioimistilanteissa sekä hengellisissä tilaisuuksissa.

2.3 Glossit

Glossit ovat viittomakielen merkitsemisjärjestelmä. Glosseina käytetään suomen kielen sanoja, jotka kuvaavat viittomia. (Kirkkohallitus 2001, 43.) Glossit merkitään tekstiin tai glossitaulukkoon suuraakkosin. Alla oleva taulukko on ote kääntämämme pitkäperjantain rukouksen glosseista.

SUOMI	GLOSSI	LIIKE/PAIKKA	HUULIO	TOISTO	MUUT TIEDOT
Herra	HERRA	1			
Jumala,	JUMALA	3y			Katse 3y
taivaallinen	TAIVAS	1y->3y			Katse 3y
Isä.	ISÄ	1			Katse 3y

TAULUKKO 1. Ote pitkäperjantain käännöksen glossitaulukosta. (LIITE 3)

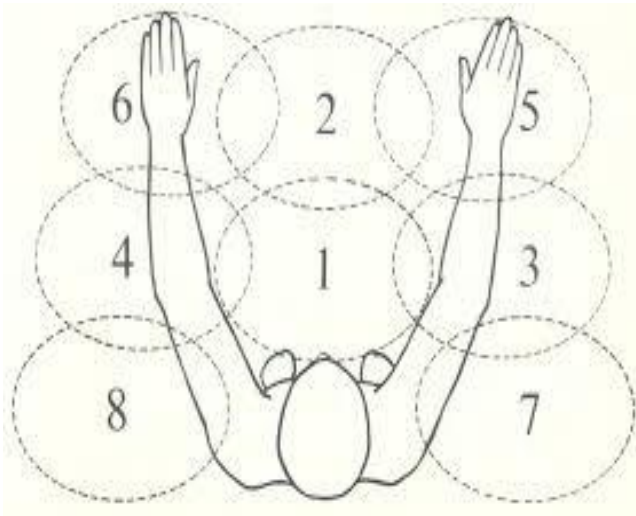
Käännöksiä glossatessamme käytimme samanlaista merkintätapaa kuin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon evl.fi-sivuston viittomakielisissä käännöksissä on käytetty. Taulukko on jaettu kuuteen eri sarakkeeseen. Ensimmäisessä sarakkeessa on rukouksen suomenkieliset sanat, jotka luetaan ylhäältä alaspäin. Toisessa sarakkeessa on merkattu viittomaa vastaavat suomenkieliset glossit suuraakkosin. Kolmannessa sarakkeessa ilmaistaan viittoman paikka ja mahdollinen liike. Neljäs sarake merkitsee

huuliota, jolla tarkoitetaan viittoman aikana tuotettua suun liikettä tai asentoa (Savolainen, Leinonen, Koivula, Piisilä & Malm 1998, 22). Sarakkeen ollessa tyhjä huulio on yhtäläinen glossin kanssa. Jos taas huulio poikkeaa glossista, se ilmoitetaan suomen kielen sanalla sarakkeessa. Huulio-sarakkeessa oleva viiva (-) tarkoittaa sitä, että huuliota ei ole ollenkaan. Huulio-sarakkeen eri merkinnät ovat nähtävissä kääntämämme pääsiäispäivän rukouksen glossitaulukosta (ks. TAULUKKO 2). Viidennessä sarakkeessa ilmaistaan mahdollinen toisto, ja kuudennessa sarakkeessa kerrotaan mahdolliset muut tiedot viittoman tuottamisesta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi katseen suunta tai viittoman erityinen tuottamistapa.

SUOMI	GLOSSI	LIIKE/PAIKKA	HUULIO	TOISTO	MUUT TIEDOT
Kaikkivaltias	KAIKKI	1			
Jumala.	VALTA	1	valtias		
Sinä	JUMALA	3y			Katse 3y
olet	OSOITUS	3y	-		Katse 3y

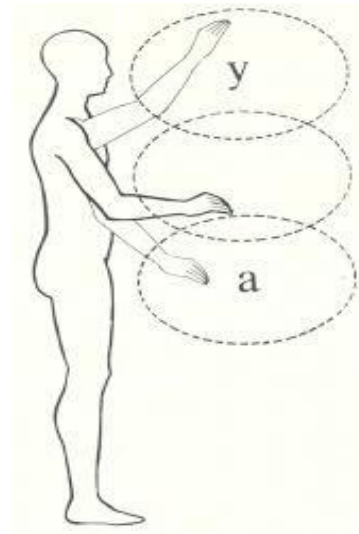
TAULUKKO 2. Ote pääsiäispäivän käännöksen glossitaulukosta. (LIITE 4)

Glossien yhteyteen merkitään tarvittaessa viittoman paikka. Viittojan paikka on numero nolla. Viittojan ympärillä oleva tila on paikkakohtaisesti numeroitu yhdestä kahdeksaan (ks. KUVA 1, sivu 11). (Kirkkohallitus 2001, 43-44.) Viittomatasoja on kolme: ylä-, neutraali- ja alataso. Ylätasoa merkitään kirjaimella (y), ja alatasoa kirjaimella (a). Neutraalitasolla tarkoitetaan ylä- ja alatason väliin jäävää tilaa (ks. KUVA 2, sivu 11). Glossien tarkennuksena voi olla esimerkiksi merkintä ”3y”, joka osoittaa viittoman paikaksi viittomatilan alueen numero kolme (3), sekä viittomatasoksi ylätason (y). Esimerkiksi viittoma JUMALA viitotaan paikassa 3y. Näillä voidaan merkitä myös mistä ja mihin tilaan viittoma tai katse siirtyy, esimerkiksi ”3y -> 1”. (Kirkkohallitus 2001, 44.)

KUVA 1. Viittomatilan alueet.

(Paunu 1992, 33)

KUVA 2. Viittomatasot.

(Paunu 1992, 31)

3 SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä on noin neljä miljoonaa. Suomessa kirkolla on 382 seurakuntaa, joista ruotsinkielisiä on 56. Kirkon jäsenen seurakunta määräytyy asuinalueen mukaan. Seurakunnat järjestävät paljon erilaisia tapahtumia ja toimintaa, joista toiminnan keskiössä on sunnuntainen jumalanpalvelus. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019g.)

3.1 Kirkko ja viittomakieliset

Suomen kuuroille selitettiin kristinuskon peruskäsitteitä viittomien ja kuvaraamattujen avulla jo varhain. Ehtoolliselle kuurot olivat saaneet osallistua ilman pakollista opetusta jo uskonpuhdistuksen jälkeen, mikäli osasivat ilmaista halukkuutensa. Virallinen oikeus käydä rippikoulu tuli kuuroille vasta vuonna 1858. Vuoteen 1869 asti kirkkolaisissa oli kuitenkin maininta kuurojen osallistumisoikeudesta ehtoolliselle ilman pakollista opetusta. (Salmi & Laakso 2005, 212.)

”§69 Mykiltä, jotka kristillisesti elävät, älköön pyhää ehtoollista kiellättäkö, kun he selvästi ilmoittavat halunsa - -” (Rantala, Kuusi 2008, 12).

Kuurojen kouluissa 1800-luvun jälkipuoliskolla toimi toisinaan opettajina papit, joiden myötä kuurot tutustuivat kristinuskoon. Suurena kristinuskon vaikuttajana kuurojen keskuudessa toimi Turun kuuromykkäinkoulun johtaja Carl Henrik Alopaeus,

joka antoi rippikouluopetusta vuosina 1860-1881 Suomen kuurojen kouluissa ja seurakunnissa. Kaikista Suomen kuuroista noin 16 prosenttia kävi Alopaeuksen rippikoulua. (Salmi & Laakso 2005, 212.)

Kuurojenpappien virat määrättiin täytettäväksi vuonna 1906, ja ensimmäiset kuurojenpappit aloittivat työnsä matkapappeina vuosien 1907 ja 1908 vaihteessa. Kuurojen yhteisö piti erityisen tärkeänä pappien hyvää viittomakielentaitoa. Kuurojenpappien työnkuva muotoutui heti alkuun varsin laajaksi, ja se sisälsikin sielunhoidon lisäksi esimerkiksi avustamista oikeudessa sekä kuurojen lasten koulutuksen ja kotiolojen turvaamista. Pastori Luoman mukaan ”matkapappien tulee olla kuuromykkäin ystäviä ja auttajia sanan kauniimmassa merkityksessä”. Pappit toimivat muun muassa tulkeina lääkärikäynneillä sekä avustivat kuuroja asunnon ja työn hankkimisessa. (Mts. 2005, 215-216.)

Alkuun matkapappien virkoja oli senaatin myöntämänä vain kaksi, joten pappien työalueet olivat todella laajat. Kummankin papin piirissä oli yli kaksisataa seurakuntaa, joten työmatkat olivat pitkiä ja vaivalloisia kulkea. Kuuroille vanhuksille pappi saattoi olla ainoa viittomakieltä ymmärtävä keskustelukumppani, jonka seuraavaa käyntiä saattoi joutua odottamaan jopa vuosia. Vuonna 1916 senaatissa tehtiin päätös perustaa kaksi uutta virkaa. Vuosien mittaan virkoja oli kuitenkin vaikea täyttää, ja välillä pappien työskentelyalueet pääsivät kasvamaan liian suuriksi. (Rantala & Kuusi 2008, 17, 22-23.) Lopulta vuonna 1942 Helsingin seurakunnille tehtiin esitys kuurojen diakonissan viran perustamisesta Lauri Paunun ja Helsingin Kuuromykkäin Auttajayhdistyksen toimesta. Diakonissan tarkoituksena oli vapauttaa kuurojenpappit heille kuulumattomien tehtävien hoitamisesta. Ensimmäinen diakonissa aloitti virassa vuonna 1945. (Salmi & Laakso 2005, 223.)

Kuurojen yhteisölle tärkeäksi hengelliseksi julkaisuksi muodostunut Hiljainen Seurakunta -lehti alkoi ilmestyä vuonna 1938. Lehteä jaettiin kuuroille ilmaiseksi. Niihin aikoihin myös pastori Urho Paljakka alkoi välittää ruotsalaista De Dövstummas Kyrkblad -lehteä suomenruotsalaisille kuuroille. (Mts. 2005, 222.)

Nykyisellään seurakunnat järjestävät erilaisia viittomakielisiä tapahtumia kuuroille jäsenilleen. Tällaisia ovat muun muassa viittomakieliset sekä tulkatut messut ja viittomakieliset raamattupiirit. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019h.) Tänä päivänä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa toimii kuusi kuurojenpappia (Kuusi

2019). Kirkko toimittaa edelleen Hiljainen Seurakunta -lehteä, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehdessä kerrotaan viittomakielisen seurakunnan ajankohtaisista asioista. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019h.)

3.2 Viittomakielinen kirkkokäsikirjatyö

Hengellisten tekstien kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle sai alkunsa vuonna 1998, kun kirkolliskokouksessa päätettiin kääntää jumalanpalveluksen ydintekstit sekä kymmenen käskyä suomalaiselle viittomakielelle. Päätös pohjautui Suomen perustuslain yhdenvertaisuus-, uskonnonvapaus- ja kielisäännöksiin (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019i; Suomen perustuslaki 1999/731, 6§, 11§, 17§.) Ennen tätä käännöstyötä mistään jumalanpalveluksen osasta ei löytynyt yhtenäisiä viittomakielisiä käännöksiä. Käännöstyötä varten syksyllä 1998 asetettiin viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyöryhmä. Käännöstyöryhmässä työskenteli muun muassa Kuurojen Liiton edustajia, kuurojenpappeja sekä teologinen asiantuntija. Kirkkohallitukseen perustettiin kaksi viittomakielien kääntäjän virkaa, ensimmäinen vuonna 2002 ja toinen vuonna 2005. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019i.)

Ensimmäiseen viralliseen käännösprojektiin kuuluivat Isä meidän -rukous, Herran siunaus, uskontunnustus, kymmenen käskyä, kastekäsky ja ehtoollisen asetussanat. Käännökset julkaistiin vuonna 2001. Vuosien saatossa käännöstyötä tehtiin paljon ja kirkolliskokous hyväksyi käännöksiä viralliseen käyttöön. Käännöstyön peruseriaatteena oli esittää hengellisten tekstien keskeinen merkitys viittomakielellä. Työn aikana kääntäjät etsivät raamatuntutkijoiden avulla termeille ja käsitteille parhaat viittomakieliset vaihtoehdot sekä loivat viittomanimiä Raamatun henkilöille. Koko käännöstyön ajan pyrittiin olemaan vuorovaikutuksessa viittomakielisten käännösten käyttäjien kanssa, ja heidän lisäksi käännöksiä arvioi myös kuurojenpapit ja diakoniatyöntekijät. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019i.)

3.3 Kirkon saavutettavuusohjelma

Kirkkohallitus sai vuonna 2009 kirkolliskokoukselta tehtäväkseen laatia kirkolle saavutettavuusohjelma. Kyseinen saavutettavuusohjelma julkaistiin 6.10.2012. Saavutettavuusohjelmassa keskitytään saavutettavuuteen erityisesti vammaisten henkilöiden ja viittomakielisten kannalta. Suomen evankelis-luterilainen kirkko pitää saavutettavuutta yhtenä kirkon perustehtävistä, jonka eteen on tehtävä jatkuvasti työtä.

Saavutettavuuden periaatteen mukaan jokaisella ihmisellä täytyy olla mahdollisuus osallistua ja olla osallisina heidän erilaisiin ominaisuuksiinsa katsomatta. Saavutettavuudella pyritään siis edistämään ihmisten yhdenvertaisuutta. (Saavu - Kirkon saavutettavuusohjelma 2012.)

Viittomakielisten osalta saavutettavuusohjelmassa mainitaan muun muassa viittomakielisten oikeus saada sielunhoitoa omalla äidinkielellään. Myös tulkeille on varattava riittävästi valaistu paikka, johon viittomakielisillä on esteetön näköyhteys. Saavutettavuusohjelman tarkoituksena on kehittää viittomakielisiä toimituksia viittomakielentaitoisten työntekijöiden toimesta. Lisäksi evl.fi -sivuston selkosivujen ja viittomakielisten sivujen ylläpito ja kehittäminen on osa saavutettavuustyötä. (Mt. 2012.)

Saavutettavuusohjelmassa korostetaan myös kaikkien seurakunnan jäsenien tasavertaista mahdollisuutta vaikuttaa ja olla aidosti mukana hallinnossa, seurakunnassa ja kirkossa. Näin ollen saavutettavuusohjelmassa mainitaan esimerkiksi se, että kaikkia seurakunnan jäseniä tulee kannustaa asettumaan ehdolle kirkollisissa vaaleissa. (Mt. 2012.)

4 RUKOUS

Rukous on sanallista tai sanatonta vuorovaikutusta Jumalan kanssa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019a). Se on ihmisen tapa olla ja elää Jumalan kasvojen edessä. Tavallisimpia rukouksia ovat aamu-, ilta- ja ruokarukoukset. (Katekismus 2019.) Rukouksia on erilaisia, kuten katumus-, kiitos- ja esirukous. Rukous voi olla suunnattu Pyhälle Kolminaisuudelle, tai erikseen jollekin Jumalan kolmesta persoonasta, kuten Jumalalle, Jeesukselle Kristukselle tai Pyhälle Hengelle. Rukous voi olla yksittäisen kristityn oma tai muiden kanssa yhdessä toteutunut rukoushetki. Jumalanpalveluksen liturgiset rukoukset ovat merkittävä osa kristillistä rukousperinnettä. Jumalanpalveluksesta puhuttaessa voidaan tarkoittaa esimerkiksi messua, kastetta tai muuta seurakuntalaiset kokoon keräävää tapahtumaa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019a.)

4.1 Päivän rukous

Päivän rukoukset ovat rukouksia, jotka kuuluvat jokaisen jumalanpalveluksen kaa-vaan. Jokaiselle kirkkovuoden pyhäpäivälle on tyyliltään erilaisia vaihtoehtoisia

päivän rukouksia, ja ne pysyvät aina samana vuodesta toiseen. Useimmiten päivän rukous on osoitettu Jumalalle, ja ne keskittyvät kristinuskon ydinasioihin. (Kuusi 2018.) Päivän rukouksista valitaan aina yksi luettavaksi päivän jumalanpalveluksessa. Ensimmäistä päivän rukousta käytetään yleensä pääjumalanpalveluksessa, kun taas osa rukouksista sopii paremmin muihin jumalanpalveluksiin ja rukoushetkiin. Yleensä päivän rukouksia ei ole tarkoitus muokata. Jumalanpalveluksessa päivän rukousta johtaa liturgina toimiva pappi. (Kirkkohallitus 2009, 10.)

Vaikka päivän rukoukset ovat erilaisia, niistä löytyy myös paljon yhtäläisyyksiä. Liturgisten rukousten perinteiset osat ovat:

1. Puhuttelu
2. Muistaminen
3. Pyyntö
4. Päätös
5. Aamen

Tämä rakenne on tyypillinen monille psalmeille, ja sopii myös henkilökohtaiseen rukoukseen. Puhuttelussa nimetään, ketä seurakunta rukoilee ja kuvaillaan, millaiseen Jumalaan se turvautuu. Monissa puhutteluissa tunnustetaan sekä Jumalan pyhyys että hänen rakkautensa. Muistamisessa tunnustetaan Jumalan toiminta historiassa, ja kiitetään siitä. Näin julkinen rukous liitetään pyhään Raamattuun. Muistaminen johtaa pyyntöön, jossa seurakunta anoo Jumalan hyvyyttä myös tänään. Pyyntöön ei siten vedota siihen, mitä hyvää me ihmiset olemme tehneet, vaan siihen, mitä hyvää Jumala itse on tehnyt. Rukous päättyy päätösformeliin, joka kertoo, ketä kiitetään ja kenen nimessä rukoillaan. Päätösformeli on yleensä vakiintunut fraasi ”Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta” tai ”Herramme Jeesuksen Kristuksen tähden”. Päätösformeli osoittaa rukouksen Jumalalle, ja siihen liittyy useimmiten viittaus pelastustekoihin. Päivän rukouksen lopuksi seurakunta laulaa aamenen. (Kuusi 2018.)

5 KÄÄNTÄMISEN TEORIAA

Ympäröivä maailmamme koostuu suurelta osin käänöksistä. Huomaamattamme käytämme kieleltä toiselle käännettyjä tekstejä jokapäiväisessä elämässämme, ja käänämme ympäristöämme meille ymmärrettävään muotoon. On olemassa monia erilaisia käsityksiä ”hyvästä käännöksestä” – millainen käännökseen pitäisi tai ei pitäisi olla.

(Aaltonen, Siponkoski & Abdallah 2015, 7.) Tieteenalana käännoistutkimus on kuitenkin vielä suhteellisen nuori, eikä etenkään viittomakielen kääntämistä ole tutkittu paljoakaan. Puhuttujen kielten käännosteoreettista tutkimusta voidaan ainakin jossain määrin kuitenkin soveltaa ja käyttää myös viittomakielten kääntämiseen. (Hytönen & Rissanen 2006, 66.)

Käännosteorioista puhuttaessa voidaan tarkoittaa yksittäisiä käännosteorioita, käännöstudkimuksen teoreettista näkökantaa tai käännöstudkimusta kokonaisuudessaan. Käännösstrategialla tarkoitetaan niitä käytännön toimintatapoja, joita käytetään sovellettaessa käännosteorioita käännöstyössä. Käännosteoriat voidaan jaotella sen mukaan, ovatko ne lähtö- vai kohdetekstikeskeisiä. Perustavoitteena kääntämisessä on yleisesti joko ekvivalenssi tai adekvaattisuus. Ekvivalenssi tarkoittaa lähtö- ja kohdetekstin vastaavuutta. Adekvaattisuudella voidaan tarkoittaa kohdetekstin toimivuutta kohdekulttuurissa. Adekvaattisuutta on käytetty myös synonyymina ekvivalenssille. Molemmat näistä ovat kuitenkin monitulkintaisia käsitteitä. (Hytönen & Rissanen 2006, 66-69.) Lähtö- ja kohdetekstikeskeisyyden välimaastoon sijoittuu skoposteoria. Skopos-sana tulee kreikan kielestä ja merkitsee *tarkoitusta*. Skoposteorian mukaan käännöksen tärkein kriteeri on siis sen funktio. (Reiss & Vermeer 1986, 87.)

5.1 Skoposteoria

Yksi tunnetuimmista käännosteorioista on skoposteoria. Teorian ovat kehittäneet Katharina Reiss ja Hans J. Vermeer 1980-luvun alussa. Heidän teoriansa mukaan kääntämisessä tärkeintä on käännöksen tarkoitus. Teorian mukaan käännöksen skopos on vastaanottajasta riippuvainen muuttuja. Skoposteoria voi olla joko kohde- tai lähtötekstikeskeinen riippuen tilanteesta. Opinnäytetyössä käyttämämme skoposteorian näkökulma on kohdetekstikeskeinen, sillä halusimme keskittyä käännöksen parhaaseen mahdolliseen toimivuuteen kohdekielessä ja -kulttuurissa. (Hytönen & Rissanen 2006, 71-73.)

Skoposteoriassa keskitytään siis käännöksen kohdeympäristöön ja -yleisöön, ja vaikka sanatarkka käännös onkin joskus perusteltua, voi käännöksen skopoksen täyttyminen vaatia suurtakin irtaantumista lähtötekstistä (Oittinen & Mäkinen 2008, 382). Lähtöteksti tulee kääntää siihen tapaan, että käännös käy järkeen kohdetekstin käyttäjille ottaen huomioon heidän tietämyksensä ja tarpeensa. Jos käännös ei kohtaa käyttäjien tarpeita, ei se silloin täytä skopostaan eli tarkoitustaan. Kääntäjän tulisi ensimmäiseksi

varmistaa, että käänös täyttää tarkoituksensa ja sen jälkeen tarkastella käänöksen johdonmukaisuutta lähtötekstin kanssa. (Munday 2016, 128.)

Skoposteorian mukaan kääntäjä kulttuurien välisen viestinnän asiantuntijana valitsee kuhunkin tehtävään sopivan strategian. Teoriaa on kritisoitu siitä, että kääntäjä saa toimia liian vapaasti huomioimatta käänöksen suhdetta lähtötekstiin. (Oittinen & Mäkinen 2008, 381.) Käänöksen skoposta ei tulisi kuitenkaan tavoitella hinnalla millä hyvänsä, vaan olisi tärkeää säilyttää suhde lähtötekstin ja kohdetekstin välillä. Käänöksen skopoksen ja toimivuuden ollessa tärkeä kriteeri, on kuitenkin hyvä pitää periaatteena paitsi käänöksen toimivuutta, myös lojaaliutta lähtötekstille. (Nord 2005, 2, 31.) Tätä eettistä ulottuvuutta kutsutaan Nordin (2005) mukaan lojaalisuuden käsitteeksi (Oittinen & Mäkinen 2008, 381).

5.2 Kääntämisen etiikkaa

Kääntämisestä on käyty keskustelua vuosituhansien ajan: miten kääntäjän tulisi kääntää ja millainen käänös on hyvä. Kääntämisen kompetenssia eli kääntämiseen vaadittavia taitoja on määritelty useita. Vieraan kielen taito on olennaista, sillä kääntäjän täytyy ymmärtää lähdekieltä. Kääntäjän täytyy osata purkaa lähdekielen merkityksiä, sekä siirtää niitä kahden kielen ja kulttuurin välillä kohdekielen resursseja käyttäen. Kääntäjän täytyy osata hakea tietoa, tutustua uusiin erikoisaloihin ja niiden kielikäytänteisiin sekä tuntea kulttuurit työkieliensä taustalla. (Aaltonen ym. 2015, 28.)

Perinteinen käsitys kääntämisen etiikasta on ollut uskollisuus lähtötekstille. Nordin (2005) lojaalisuuden käsitteen mukaan kääntäjä on kuitenkin vastuussa sekä lähtö- että kohdetekstin käyttäjille. Kääntäjän täytyy olla sitoutunut kaksisuuntaisesti sekä lähtö- että kohdetekstiin. Aikaisemmin käänöksen on ajateltu olevan sen onnistuneempi, mitä paremmin se toistaa lähtötekstin sisällön ja tyylin. Täydellisen vastavuuden tavoittelu on kuitenkin mahdotonta ottaen huomioon kielten ja kulttuurien väliset erot. (Oittinen & Mäkinen 2008, 374-381.)

Yhtenä eettisyyden mittarina on käytetty myös lukijoita. Käänöksen onnistuneisuutta voidaankin mitata sillä, kuinka toimiva se on käyttötarkoituksessaan ja kuinka hyvin se vastaa lukijoiden odotuksia. Käyttötarkoitustaan ja lukijoitaan palvelevan käänöksen saavuttamista voidaan edesauttaa näkyvyyden etiikalla, joka asettaa kääntäjälle tiettyjä rajoja vallankäytön suhteen. Näkyvyyden etiikan mukaan kääntämisessä mikä

tahansa on sallittua niin kauan, kuin kaikki osapuolet ovat tietoisia kääntäjän toiminnasta ja käännösratkaisujen perusteista. (Mt. 380-381.)

6 TYÖPROSESSI

Opinnäytetyömme aiheen varmistuttua käännösprosessimme alkoi rukousten valinnalla. Käännettävien rukousten valinnassa meille merkittäviä tekijöitä olivat rukousten kaunis kieli ja puhuttelevuus. Halusimme valita myös sellaiset rukoukset, joissa on raamatullisia kielikuvia. Kielikuvat haastoivat meitä ajattelemaan niiden todellisia merkityksiä ja syvempiä tarkoituksia. Jokaiselle kirkkovuoden pyhäpäivälle on muutama vaihtoehtoinen päivän rukous (Kirkkohallitus 2009, 10). Pohdimme, olisiko jokin rukouksista yleisemmin käytetty kuin muut, jotta käännöksemme hyödyllisyys sen käyttäjille olisi mahdollisimman suuri. Kysyttäessä asiaa Kuuselta selvisi, että kaikkia rukouksia käytetään verrattain yhtä paljon. Päädyimme lopulta valitsemaan päivän rukouksista ensimmäiset vaihtoehdot. Kyseiset rukoukset tuntuivat mielekkäimmiltä, ja ensimmäisiä päivän rukouksia käytetään yleensä pääjumalanpalveluksissa (Kirkkohallitus 2009, 10). Rukouksia valitessamme pohdimme jo hieman viittomia ja mahdollisia käännösratkaisuja, ja näin käännösprosessi saikin jo alkunsa. Käännösprosessi alkaa lähtökielen tarkasta analyysistä ja etenee siirtovaiheen kautta muotoiluvaiheeseen. Rukousten käännösprosessia kuvatessamme käytämme näitä kolmea Ingon erittelemää vaihetta. (Ingo 1990, 108.)

6.1 Analyysivaihe

Hyvä pohja käännökselle muodostuu lähtötekstin huolellisesta analyysistä, sillä onnistunut käännös edellyttää tarkkaa ja monipuolista lähtötekstin tuntemusta (Ingo 1990, 110). Tutustuimme valitsemiimme rukouksiin sekä niihin liittyviin kirkollisiin juhlapyhiin. Etsimme tietoa paitsi Raamatusta, myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Jumalanpalvelusoppaasta. Tutustuimme juhlapyhien raamatullisiin tapahtumiin, ja pohdimme pääsiäisen merkitystä kristinuskolle. Kuusi antoi meille hyvänä mielikuva-neuvona nähdä pitkäperjantai ikään kuin ristiinnaulitsemisena, ja pääsiäispäivä tyhjänä ristinä. Nämä mielikuvat auttoivat meitä hahmottamaan rukousten tunnelmaa, ja saman tunnelman halusimme siirtää myös kohdetekstikieliseen käännökseen.

Rukousten suomenkieliset kielikuvat olivat haastavia. Tästä hyvänä esimerkkinä pitkäperjantain rukouksen säe:

”Suo meidän ottaa uskossa vastaan

hänen kärsimyksensä hedelmä --” (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019b).

Pintapuolisesti ymmärsimme kielikuvan merkityksen, mutta sen auki sanoittaminen oli hankalaa. Pyysimme teologista tukea Kuuselta ja Lindbergiltä, ja Kuusi avasi meille ”kärsimyksen hedelmän” olevan kielikuva siitä, mitä me saamme, kun Jeesus ristiinnaulittiin ja kuoli meidän puolestamme. Tämä kaikki tarkoittaa anteeksiantamusta ja pelastusta uskossa. Tällainen kielikuvien avaaminen helpotti ymmärtämään rukousten syvämerkitystä ja siirtovaiheessa välittämään saman merkityksen kohdekieliseen käännökseen.

Pohdimme rukouksia lukiessamme myös niiden kielirekisteriä eli kielen tyyliä ja muotoa (Ingo 1990, 181). Käännettäessä on erityisen tärkeää säilyttää lähtötekstin rekisteri mahdollisimman vastaavana, sillä oikea rekisteri tukee merkityksen välittymistä oikeanlaisena. Käännettävien lähtötekstiemme eli rukousten kielirekisteri on hengellinen, ja pyrimme huomioimaan sen läpi koko käännösprosessin.

6.2 Siirtovaihe

Siirtovaiheessa kääntäjä siirtää analysoimansa tekstin kohdekieleen. Tämä vaihe voi tapahtua suurimmilta osin kääntäjän mielessä, eikä konkreettista käännöstä välttämättä vielä synny. Siirtovaiheeseen kuuluu olennaisena osana lähtötekstin sanoman muotoileminen kohdetekstissä sujuvaksi. Usein kääntäjän on muokattava lähtökielen ratkaisuja kohdekielelle sopivaksi, joka voi osoittautua haastavaksi. (Ingo 1990, 195-198.) Palataksemme edelliseen esimerkkiimme ”kärsimyksen hedelmästä”, jouduimme pohtimaan käännösratkaisua pitkään. Koimme kielikuvan pulmalliseksi, sillä mielestämme sitä ei voinut kääntää viittomakielelle sanasta sanaan. Koetimme etsiä jotain rekisteriin sopivaa vastaavaa viittomakielistä kielikuvaa, mutta sellaista ei löytynyt. Päädyimme kääntämään ”kärsimyksen hedelmän” siten, kuten Riitta Kuusi oli sen meille avannut, pelastuksena, ja anteeksiantamuksena (ks. TAULUKKO 3, sivu 20):

Suo					
meidän	ANNA	5->1			Katse 5 Jeesus
ottaa	PELASTUS	1			
uskossa	ME	1			
vastaa	OSOITUS	3y	-		Katse 3y
hänen	RAKASTAA	1			
kärsimyksensä	ANTEEKSI	1			
hedelmä.	ANTAA	3y->1			Katse3y
Auta	ME	1			
meitä	USKOA	1			

TAULUKKO 3. Ote pitkäperjantain käännöksen glossitaulukosta. (LIITE 3)

Jos olisimme päätyneet kääntämään kielikuvan suoraan sanasta sanaan suomen kielestä viittomakielelle, ei se olisi toiminut kohdetekstissä lainkaan. Tällöin käännöksen skopos ei olisi täytynyt, sillä rukouksen säkeen merkitys olisi jäänyt kokonaan välittämättä. Tekstien skopos määrää sen, kuinka paljon niitä voi muokata, sillä tekstit eivät itsessään ole pyhiä, vaan aina hieman muokattavissa (Aaltonen ym. 2015, 303).

Ennen varsinaista työstämisvaihetta viitoimme rukouksien tekstejä kokeilumielessä ilman sen suurempaa pohdintaa. Tämä antoi meille suuntaa siitä, mitkä tekstien kohdat voisivat mahdollisesti tuottaa haasteita. Tiesimme, että hengellistä materiaalia on jo paljon viittomakielelle käännettynä, joten tutustuimme siihen työprosessin alussa. Viittomakielisen kirkkokäsikirjatyön käännettyt materiaalit antoivat hyvän pohjan käännöstyöllemme, ja saimme niistä joitain vakiintuneita käännösmalleja hengellisessä tekstissä alati toistuville ilmauksille, kuten ”meidän edestämme”, jonka viittomakielinen vastine on glossattuna ME PUOLESTA.

Eräs pohdintaa vaatinut kohta oli pääsiäispäivän rukouksen säe:

”Sinä olet Poikasi riemullisella ylösousemisella kukistanut kuoleman --”
(Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019c).

Säkeessä kerrotaan siitä, kuinka Jeesus on ylösousemisellaan kukistanut eli voittanut kuoleman. Pohdimme sitä, kuinka voisimme visuaalisesti ilmaista ”kuoleman kukistamisen” viittomakielelle käännettynä. Mieleemme tuli ensimmäisenä kaksi viittomaa, jotka molemmat kuvastavat voittamista (ks. KUVAT 3 ja 4, sivu 21). Emme kuitenkaan osanneet päättää kumpi viittomista olisi sopivampi tähän kontekstiin, sillä niissä on hieman sävyeroa. Kuvan 3 (sivu 21) viittoma VOITTAA viitotaan kaksikäsitesti

passiivisen käden käsivarren ollessa ojennettuna eteenpäin kämmen auki. Aktiivinen käsi heilautetaan kämmenen päältä samalla puristaen se nyrkkiin. Mielestämme kyseinen viittoma kuvaa enemmän onnistumista ja hyötyä kuin jonkin toisen asian tai henkilön voittamista.

KUVA 3. Artikkelin 1066, viittomat 1. *voittaa, voitto; löytää, löytö, löydös, löytyä; hyötyä, hyöty, hyödyllinen*, 2. *kyetä, kyky, pystyä, voida, taitaa*, 3. *onnistua huulio [pi]* (Suomen viittomakielten verkkosanakirja Suvi 2019).

Kuvan 4 viittoma VOITTAAN viitotaan kaksikäteisesti passiivisen käden ollessa nyrkissä sekä ojennettuna neutraalitallassa. Aktiivinen käsi heilautetaan kämmen nyrkissä ojennetun käden yli kuvan osoittamalla tavalla. Viittoma on monisuuntainen, eli sen voi viittoja moneen eri suuntaan voitettavan kohteen paikasta riippuen. Mielestämme tämä viittoma kuvaa konkreettisesti jonkin asian tai henkilön voittamista.

KUVA 4. Artikkelin 446, viittomat *voittaa, kukistaa, nujertaa, lyödä vastustajansa, lyödä kilpailijansa, päästä voitolle; (arkikielessä:) päihittää* (Suomen viittomakielten verkkosanakirja Suvi 2019).

Viittomien väliltä oli vaikea päättää, sillä molemmissa oli hyvät ja huonot puolensa. Ajattelimme kuvan 3 viittoman VOITTAAN sopivan hyvin rukouksen säkeeseen, sillä se ei ole yhtä konkreettinen kuin kuvan 4 viittoma. Kuolema on käsitteenä niin abstrakti, että kuvan 4 viittoma tuntui liian konkreettiselta. Toisaalta kyseinen viittoma tuo selkeästi esiin nimenomaan voittamisen tai jonkin päihittämisen.

Päädyimme pohtimaan asiaa yhdessä työelämäohjaajiemme kanssa. Tulimme lopulta siihen tulokseen, että yhdistämällä nämä kaksi viittomaa saamme välitettyä säkeen merkityksen kohdekielelle mahdollisimman hyvin. Viittomalla kaksi VOITTAA-viittomaa peräkkäin saamme vahvistettua kuoleman kukistamisen merkitystä.

6.2.1 Palautekierros

Pyysimme käännoksistämme palautetta viittomakielisiltä kuuroilta ja palautteen perusteella muokkasimme käännoksiämme. Kommentit olivat erittäin hyödyllisiä, sillä niissä tuli esille sellaisia asioita, joita viittomakieltä vieraana kielenä opiskelleina emme olleet osanneet ajatellakaan. Molemmat rukoukset koettiin kokonaisuuksina toimiviksi ja käännot hyviksi, eikä isoja muutoksia ollut tarpeen tehdä. Viittomakielisten mielestä käännot vastaavuuksien lähtötekstin kanssa oli hyvä ja selkeä.

Pitkäperjantain käännokseseen saimme ehdotuksen muutamasta lisäyksestä. Rukouksen kohdassa

”Auta meitä turvautumaan anteeksiantavaan rakkauteesi ja etsimään lohdutusta Poikasi rististä” (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019b)

olimme ensimmäisessä käännoksiversiossa aluksi viittaneet Jeesukseen vain osoituksella. Aikaisemmin Kuusen ja Lindbergin kanssa käännoksiä pohtiessamme mietimme, että pelkkä osoitus Jeesukseen voisi riittää, sillä olimme jo paikantaneet Jeesuksen viittomatilaan rukouksen alkupuolella. Paikantamisella tarkoitetaan asioiden sijoittamista viittomatilaan (Rissanen 1985, 17). Viittomakieliset kuurot ehdottivat, että lisäisimme alkuun tarkentavat viittomat OMA ja POIKA (ks. TAULUKKO 4). Näin käännoksesta tulisi heidän mielestään selkeämpi. Otimme ehdotuksen vastaan, sillä mielestämme se oli hyvä huomio ja palveli käännosta hyvin tehden siitä kohdekielellä toimivamman.

Auta	OMA	3y	-		Katse 3y
meitä	POIKA	1			
turvautumaan	OSOITUS	5	-		Katse 5 Jeesus
anteeksiantavaan	RISTIINNAULITA	1			Naulitseminen
rakkauteesi	KUOLLA	1			
ja	LOHDUTUS	1			
etsimään	ANTAA	5->1			Katse 5
lohdutusta	PYYTÄÄ	1			Katse 3y

TAULUKKO 4. Ote pitkäperjantain käännoksen glossitaulukosta. (LIITE 3)

Toisen lisäsehdotuksen saimme pitkäperjantain rukouksen kohtaan

”-- *anna siitä voimaa kilvoitukseemme*”. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019b)

Ensimmäisessä käänösversiossamme käytimme viittomaa VOIMA, joka viitotaan kaksikäteisesti molemmat kädet nyrkissä käsivarret koukistettuna vartalon eteen (ks. KUVA 5).

KUVA 5. Artikkelin 409, viittoma *voima*, *voimakas*, *voimakkuus*, *vahva*, *vahvuus*, *luja*, *lujuus*, *kestää*, *kestävä*, *kestävyys*, *vankka*, *vankkuus*, *väkevä*, *väkevyys*, *mahti*, *mah-tava*; *ankara*, *ankaruus*, *tuima*; *olla voimassa* (*laki on voimassa*) (Suomen viittomakielten verkkosanakirja Suvi 2019).

Tähän kohtaan meille ehdotettiin, että käyttäisimme joko kuvan 6 viittomaa, tai käyttäisimme molempia VOIMA-viittomia. Ehdotettu viittoma viitotaan kaksikäteisesti passiivisen käden käsivarteen aktiivisen käden etusormella kuvan 6 osoittamalla tavalla.

KUVA 6. Artikkelin 634, viittoma *voima*; *energia*; *teho*; *voimavarat*, *resurssit* (Suomen viittomakielten verkkosanakirja Suvi 2019).

Päätimme yhdistää molemmat viittomat, sillä halusimme kuitenkin säilyttää myös alkuperäisen viittoman. Koimme, että alkuperäinen viittoma VOIMA sopii hyvin hengelliseen rekisteriin, ja se on useissa käännyissä hengellisissä materiaaleissa käytetty. Halusimme kuitenkin lisätä myös ehdotetun viittoman, sillä se vahvistaa hyvin kyseisen kohdan merkitystä. Tässä kohdassa ei mielestämme tarkoiteta täysin samanlaista voimaa, kuin esimerkiksi Isä meidän -rukouksen lopussa ”Sillä sinun on valtakunta ja voima ja kunnia iankaikkisesti”, jonka auktorisoidussa käänöksessä voima viitotaan samalla viittomalla, kuin me olimme ensin ajatelleet. Ehdotuksena tullut viittoma VOIMA on mielestämme ehkä sävyltään hieman arkinen, mutta enemmän ihmisen omia voimavaroja kuvaava, ja näin ollen se sopii tähän rukouksen kohtaan, jossa pyydetään voimaa Jumalalta ihmisille.

Saimme palautetta myös pitkäperjantain rukouksen viimeisestä lauseesta

”tätä rukoilemme Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta” (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019b).

Koimme kohdan haastavaksi kääntää, ja pohdimmekin sitä yhdessä Kuusen ja Lindbergin kanssa. Käänöksessä käytimme ”KAUTTA”-viittoman sijaan monisuuntaista viittomaa ”KATSOA” siten, että viittoma viitotaan siitä viittomapaikasta, jonne Jeesus on aiemmin rukouksessa paikannettu (ks. KUVA 7).

KUVA 7. Kuvakaappaus pitkäperjantain päivän rukouksen käänösvideosta.

Päätimme käyttää tätä käännösratkaisua, sillä sitä on aikaisemmin käytetty muun muassa messun ensimmäisen kiitosrukouksen auktorisoidussa viittomakielisessä käännöksestä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019h). Palautteessa ei varsinaisesti annettu arviota ratkaisun toimivuudesta, mutta se nostettiin kuitenkin esille ja se herätti pohdintaa. Muuta ratkaisuehdotusta ei kuitenkaan tullut, joten päätimme pitää kyseisen kohdan käännöksestä ennallaan.

Ensimmäisen pääsiäispäivän rukouksen käännökseen saimme erittäin hyvän lisäehdotuksen heti rukouksen alkuun:

”Sinä olet Poikasi riemullisella ylösnousemisella kukistanut kuoleman --”
(Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019c).

Kääntäessämme tämän kohdan emme olleet paikantaneet Jeesusta (POIKA) vielä viittomatilaan lainkaan. Palautekierroksella saimme ehdotuksen lisätä osoituksen tuotta-
maamme käännökseen. Osoitus lisättiin viittoman POIKA perään viittomakielen kie-
liopin mukaisesti (ks. TAULUKKO 5). Mielestämme lisäys oli tarpeellinen ja selkeytti
käännöstä.

Poikasi	OMA	3y			Katse 3y
riemullisella	POIKA	1			Katse 3y
	OSOITUS	5	-		Katse 5
ylösnousemisella	RIEMU	1			
kukistanut	YLÖSNOUSEMUS	1			
kuoleman	OSOITUS	5	-		Katse 5
ja	KUOLEMA	1			
avannut	VOITTAA	1			Viittoma PO
meille	VOITTAA	1	-		Viittoma VOITTAA

TAULUKKO 5. Ote pääsiäispäivän käännökseen glossitaulukosta. (LIITE 4)

Saimme huomionarvoista palautetta myös kyseisen kohdan lopusta ”-- kukistanut kuoleman”, joka koettiin hieman sekavaksi. Viittoma VOITTAA (ks. KUVA 4, sivu 21) olisi ensisijaisen tärkeää viittoa tarkasti siten, ettei viittoma kohdistu liian kauas kohdasta, jonne Jeesus on paikannettu. Jos Jeesus ja kuolema viitotaan viittomatilassa kauas toisistaan, tulisi kuolemalle osoittaa paikka viittomatilassa, sillä muuten kohdasta tulee sekava ja vaikea ymmärtää. Ehdotuksena oli siis joko paikantaa kuolema osoituksella tilaan tai tarkentaa viittoman paikkaa ja suuntaa lähemmäs tilaan paikannettua Jeesusta. Päätimme jättää kuoleman paikantamatta, sillä koimme sen olevan käsitteenä niin abstrakti, ettei sitä ole tarpeen paikantaa. Huomioimme kuitenkin

lopullisessa käännöksessä viittoman tarkemman viittomisen suunta kohdennettuna suoraan eteenpäin lähemmäksi Jeesusta.

Saimme yleistä palautetta sekä rukouksista tekemistämme käännöksistä, että viittomistamme. Käännökset koettiin selkeiksi kokonaisuuksiksi ja vastaavuus lähtökielen kanssa hyväksi. Palautteessa mainittiin myös huuliosta. Huuliolla tarkoitetaan viittoman aikana tuotettuja suun asentoja tai liikkeitä. Suomalaisessa viittomakielessä on kaksi erilaista huuliota: suomen kielen mukaisia sanahahmoja ja viittomakielisiä huulioita, jotka eivät ole yhteydessä suomen kielen sanoihin. Suomenkielisessä huuliossa sanasta tuotetaan yleensä vain osa. (Savolainen ym. 1998, 22.) Huuliota koskevassa palautteessa kommentoitiin huuliomme olevan artikulaatioltaan paikoin liian selkeää ja suomen kielen mukaista. Palaute koski suomenkielistä huuliota, jossa tarkoituksena on muodostaa vain osa suomen kielen sanahahmosta. Viittoessamme lopullisia käännöksiä pyrimme kiinnittämään tähän huomiota.

Huulion lisäksi saimme palautetta viittoma-asennosta ja katseesta. Rukousta viitottaessa on tärkeää suunnata katse Jumalaan päin, kun esitetään pyyntöä tai mainitaan Jumala. Myös Jeesuksesta mainitessa katse täytyy kohdistaa Jeesukseen päin. (Kirkkohallitus 2001, 28.) Saimme kuitenkin palautetta siitä, että joissakin kohdin käännyimme jopa hieman ylikorostuneesti Jumalaan päin. Tällöin kasvoista näkyi vain sivuprofiili, jolloin huulio ja ilmeet jäivät piiloon.

Koimme palautteen pyytämisen äidinkieleltään viittomakielisiltä henkilöiltä erittäin tärkeäksi, sillä vieraan kielen oppijoina meillä ei ole samaa kieli-intuitiota kuin heillä. Pyrimme palautteen avulla saavuttamaan käännöksen skopoksen täyttymisen parhaalla mahdollisella tavalla. Lopullista käännöstä työstäessämme pyrkimyksenämme oli ottaa huomioon sekä saamamme teologinen että viittomakielinen tuki ja palaute. Siirtovaiheen aikana tapasimme Kuusen ja Lindbergin ja hyödynsimme heidän teologista ammattitaitoaan käännöksen raakaversioiden hiomisessa. Tämä teologinen tuki auttoi meitä pysymään lojaalina lähtötekstille, kun taas viittomakielisten palaute auttoi meitä luomaan käännöksen, joka palvelisi kohdekielisiä käyttäjiä mahdollisimman hyvin. Nordin tutkimuksen mukaisesti pyrimme säilyttämään suhteen lähtökielen ja kohdekielen välillä (Nord 2005, 2, 31).

Läpi koko siirtovaiheen teimme raakaversioita käännöksistä sekä niiden glosseista. Videoimme myös eri versioita käännöksistämme, jotta pystyimme analysoimaan

versioita mahdollisimman tarkasti. Videolta tarkastelimme viittomien toimivuutta sekä viittomisen rytmitystä. Videoita katsoessamme havaitsimme, että rukouksia viittottaessa huulion tulee olla selkeä ja ymmärrettävä.

6.3 Muotoiluvaihe

Ingon (1990, 250) mukaan käänösprosessin viimeinen vaihe on muotoiluvaihe, jossa käännettävä teksti saa lopullisen muotonsa. Tällöin siirtovaiheen aikana muodostuneet raakaversiot muotoillaan sujuviksi ja kohdekielisiksi käänöksiksi.

Muotoiluvaiheessa teimme lopulliset käännökset ja niiden glossit raakaversioiden pohjalta. Videoimme viimeiset käännökset vielä kertaalleen itsellemme tarkasteltavaksi ennen lopullista kuvaamista Kirkkohallituksen studiossa, josta olimme sopineet opinnäytetyöprojektin alussa. Lähetimme valmiit glossit vielä Kuusen ja Lindbergin nähtäväksi ennen studiokuvauksia varmistaaksemme tilaajan tyytyväisyyden lopulliseen tuotokseen.

Yleensä on tapana, että viittomakieliset käännökset viitotaan äidinkieleltään viittomakielisen kuuron henkilön toimesta, jotta viitottu teksti olisi mahdollisimman autenttista. Opinnäytetyössämme viitoimme rukoukset kuitenkin itse. Keskustelimme tästä aiheesta sekä opinnäytetyö- että työelämäohjaajiemme kanssa, ja tulimme siihen tulokseen, että toimimme itse rukousten viittojina. Opinnäytetyöohjaajamme oli sitä mieltä, että viittojana olisi hyvä olla viittomakielinen kuuro, mutta työelämäohjaajamme kertoivat, että aikaisemmin opinnäytetyönä tehdyn jouluaaton päivän rukouksen käännöksen viittoivat opiskelijat itse. Pohdimme myös sitä vaihtoehtoa, että olisimme itse etsineet natiivin eli äidinkiellisen viittojan käännöksillemme, mutta opinnäytetyöllämme ei ollut rahoitusta, joten asia jäi ajatuksen tasolle. Päätökseemme vaikutti myös se, että käännökset on tehty opiskelijatyönä eivätkä ne ole auktorisoituja käännöksiä. Lisäksi ajattelimme jatkaa samalla linjalla kuin Turtiainen ja Niittymäki opinnäytetyössään (Turtiainen & Niittymäki 2017).

Ennen studiokuvauksia pohdimme asuvalintaa ja asiallista ulkoista olemusta. Päätimme, että laitamme samantyylliset mustat paidat, jotta videot olisivat keskenään yhteneväisiä. Halusimme laittaa $\frac{3}{4}$ -hihaiset paidat, jotta käsien kontrasti mustaa paitaa ja yksiväristä taustaa vasten olisi mahdollisimman hyvä. Päätimme myös molemmat

laittaa pitkät hiuksemme kiinni, jotta ne eivät olisi tiellä tai häiritsisi millään tavalla viittomista tai videoiden visuaalista ilmettä.

Lindberg ei valitettavasti päässyt paikalle kuvauksiin, mutta videoimme rukoukset Riitta Kuusen avustuksella. Ennen videointia viitoimme vielä rukoukset Kuuselle, ja teimme viime hetken hienosäädöt. Kirkkohallituksen kuvaajat kuvasivat ja editoivat videot ja lähettivät videoiden YouTube-linkit meille. Linkit löytyvät tämän opinnäytetyön liitteistä (LIITE 5).

7 POHDINTA

Toiminnallisen opinnäytetyömme produktina tuotimme kaksi pääsiäisen ajan päivän rukousta viittomakielelle käännettynä. Käännökset videoitiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallituksen studiolla ja ne tulevat esille kirkon evl.fi-sivustolle. Videot rukouksista ovat myös liitteenä opinnäytetyössämme (LIITE 5). Produktiin kuului videoitujen käännösten lisäksi glossit (LIITTEET 3 ja 4), jotka tulevat myös esille kirkon Kirkko ja viittomakieliset verkkosivuille.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman hyvät ja toimivat viittomakieliset käännökset. Hyvät ja toimivat käännökset tarkoittivat meille sitä, että ne toimisivat kohdekielellä yhtä hyvin kuin lähtökielelläkin. Tähän tarvitsimme sekä teologista että viittomakielistä tukea. Opinnäytetyömme kehittämistavoitteena olikin pohdita sitä, kuinka teologinen vastaavuus saadaan toteutettua suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä.

Vaikka käännöksemme eivät ole auktorisoituja koemme niiden olevan eettisesti kestäviä. Meille tämä tarkoittaa sitä, että käännökset palvelisivat viittomakielisiä käyttäjiä mahdollisimman onnistuneesti. Pyrimme saavuttamaan tämän tavoitteen pyytämällä palautetta käännöksistämme äidinkieleltään viittomakielisiltä henkilöiltä. Halusimme pitää käännösprosessin mahdollisimman läpinäkyvänä kaikille osapuolille, sillä eettisyys oli meille työssämme tärkeää. Näkyvyyden etiikan mukaan kaikkien osapuolten tuleekin olla tietoisia kääntäjien tekemistä ratkaisuksista (Oittinen & Mäkinen 2008, 381).

Viittomakielisten palautteenantajien löytäminen osoittautui odotettua hankalammaksi. Alkuun ajattelimme, että olisi hyvä saada kommentteja sellaisilta henkilöiltä, joilla on kokemusta viittomakielisestä hengellisestä materiaalista. Koimme kuitenkin,

että kaikki viittomakielisiltä saadut kommentit olivat tärkeitä ja tarpeellisia. Riitta Kuusi antoi meille muutamia ehdotuksia sellaisista henkilöistä, joihin voisimme ottaa yhteyttä, ja olimme myös itse miettineet muutamia henkilöitä. Suurin osa yhteydenotoista epäonnistui, sillä emme saaneet vastauksia viesteihimme. Lopulta saimme kuitenkin muutamia tärkeitä kommentteja, joiden pohjalta muokkasimme käännöksiämme. Palautteiden saamisen hankaluus sai meidät pohtimaan sitä, mikä olisi ollut paras yhteydenottokeino. Käytimme itse henkilökohtaista yhteydenottoa sähköpostin, sosiaalisen median ja WhatsApp-pikaviestipalvelun kautta. Toteutimme yhteydenotot suomen kielellä, mutta pohdimme, olisiko viittomakielisillä yhteydenotoilla voinut olla toisenlainen vaikutus asiaan. Pohdimme myös sitä, olisivatko esimerkiksi kyselyt viittomakielisissä Facebook-ryhmissä tuottaneet paremmin tulosta. Laitoimme yhteydenottoja useille henkilöille, mutta olisimme voineet pyrkiä saamaan kommentteja laajemmin ja useampia menetelmiä käyttäen.

Opinnäytetyöprosessin alussa asettamamme tavoitteet täyttyivät mielestämme kohtalaisen hyvin. Halusimme tuottaa laadukkaat ja kohdekielellä toimivat käännökset, ja mielestämme onnistuimme siinä hyvin. Saimme tuotettua selkeät ja ymmärrettävät käännökset, ja saimmekin niistä hyvää palautetta viittomakielisiltä. Ymmärrämme kuitenkin, että emme ole välttämättä oikeita ihmisiä arvioimaan käännöksemme laadukkuutta. Meillä ei ole teologista koulutusta tai riittävää tietotaitoa teologian saralla, emmekä ole äidinkieleltämme viittomakielisiä. Vieraan kielen oppijoina meillä ei ole samanlaista kosketusta kieleen kuin äidinkielisillä, joten emme osaa tarkastella käännöksiämme samasta näkökulmasta. Olemme kuitenkin itse tyytyväisiä käännöstyöhömme ja tekemiimme ratkaisuihin.

Kehittämistavoitteemme täyttyi mielestämme osittain. Työprosessin kautta saimme monia oivalluksia ja opimme paljon käännöstyöstä. Emme saaneet työmme kautta varsinaisesti suoria vastauksia kehittämistavoitteemme kysymykseen, mutta teimme monia siihen liittyviä huomioita. Teologisen vastaavuuden säilyttämisen kannalta yksi tärkeimmistä asioista on teologinen tuki käännösprosessin eri vaiheissa. Teologinen tuki auttaa ymmärtämään lähtötekstin merkityksiä, ja käännettävän materiaalin läpikotainen ymmärrys onkin edellytys onnistuneelle käännökselle (Ingo 1990, 110). Käännöstyötä tehdessämme huomasimme, että rukousten syvämerkityksiä voi olla hyvin vaikea ymmärtää. Tämän vuoksi onkin tärkeää pyytää tarvittaessa neuvoja

teologiselta taholta. Myös viittomakielinen tuki on erittäin tärkeää, jotta nämä teologiset syvämerkitykset saadaan toimimaan viittomakielellä.

Koemme opinnäytetyömme olevan tarpeellinen ammattialllemme, sillä tulkit voivat hyödyntää tekemiämme käännöksiä ja glosseja valmistautuessaan jumalanpalveluksen tulkkaukseen. Lisäksi valmiita käännöksiä voidaan hyödyntää opetuksessa. Valmiiden käännosten lisäksi myös käännosprozessi itsessään on merkityksellinen. Olemme kuvanneet opinnäytetyössämme monia erilaisia huomioita, joita tulkkien olisi hyvä huomioida käännoksiä tehdessään. Tekemiämme havaintoja ovat esimerkiksi syvämerkitysten ymmärtäminen sekä sanasta sanaan kääntämisen välttäminen. Lisäksi käännosprozessin aikana teologista tukea voi pyytää esimerkiksi tulkatun messun liturgilta eli messua johtavalta papilta.

Opinnäytetyömme jatkotutkimuksena voisi tehdä lisää päivän rukousten käännoksiä, jotka jatkaisivat hyvin viittomakielelle käännettyjen päivän rukousten sarjaa. Seuraavaksi voisi kääntää esimerkiksi toisen pääsiäispäivän päivän rukouksia. Lisäksi muutakin hengellistä materiaalia voisi kääntää sekä viittomakielelle että viitotulle puheelle.

Tekemämme käännökset eivät ole auktorisoituja, vaan ne on tehty opiskelijatyönä ja näin ollen jakavat varmasti mielipiteitä. Olemme kuitenkin itse tyytyväisiä opinnäytetyöhömme ja mielestämme lopputulos on onnistunut. Opimme työprosessin aikana todella paljon niin kääntämisestä, viittomakielestä, kirkollisesta toiminnasta kuin kuu-rojen historiastakin. Käännoksiä olisi tietysti voinut muokata ja parannella lopputtomiin, mutta jossakin vaiheessa on hyvä osata ottaa askel taaksepäin ja todeta käännoksen olevan valmis. Opinnäytetyön tekeminen kokonaisuudessaan oli meille hieno oppimiskokemus, josta saimme paljon hyviä eväitä tulevaan ammattiimme.

LÄHTEET

Aaltonen, Sirkku & Siponkoski, Nestori & Abdallah, Kristiina 2015. Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään. Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen. Tallinna: Gaudeamus.

Finlex 2019. Suomen perustuslaki 1997/731. Viitattu 5.4.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>

Hytönen, Niina, Rissanen, Terhi 2006. Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Otavan kirjapaino.

Ingo, Rune 1990. Lähtökielestä kohdekieleen. Johdatusta käännotieteeseen. Juva: WSOY.

Katekismus 2019. Rukous. Viitattu 28.3.2019. <http://katekismus.fi/raamatturippi/42.html>

Kirkkohallitus 2009. Palvelkaa Herraa iloiten. Jumalanpalveluksen opas. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Kirkkohallitus 2001. Sana tulee näkyväksi. Viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännök-siä 1. Helsinki: Kirkkohallituksen monistamo.

Kirkkokäsikirja 2019. Suomen ev.lut. kirkko. Viitattu 13.2.2019. <http://kirkkokasikirja.fi/>

Kotimaisten kielten keskus 2019. Suomen viittomakielet. Viitattu 10.2.2019. https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomen_viittomakielet#Viittomakieltenominaispiirteist

Kuurojen museo 2019a. Malmin koulu Porvoossa. Viitattu 15.3.2019. <http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=692&lang=fi>

Kuurojen museo 2019b. Vahva asiantuntija. Viitattu 28.3.2019. <http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=956&lang=fi>

Kuurojen Liitto 2019. Viittomakielet ja viittomakieliset. Viitattu 20.3.2019. <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset>

Kuusi, Riitta 2018. Ohjeita opinnäytetyön tekijöille. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 14.11.2018.

Kuusi Riitta 2019. Ohjeita opinnäytetyön tekijöille. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 29.4.2019.

Kärkkäinen, Elisa 2018. ”Tämä on merkinä teille”. Jouluevankeliumin käänнос viitotulla puheella. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Malm, Anja 2000. Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: RT-Print.

Munday, Jeremy 2016. Introducing Translation Studies. Theories and Applications. 4. painos. New York: Routledge.

Niittymäki, Serena & Turtiainen Minna 2017. ”Kuta vähemmän sanoja, sitä parempi rukous”. Jouluaaton päivän rukouksen kääntäminen ja katseen käytön tarkastelu

käännöksessä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Nord, Christiane 2005. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-oriented Text Analysis. Amsterdam: Rodopi.

Oittinen, Riitta, Mäkinen, Pirjo 2008. Alussa oli käännös. Tampere: Tampereen Yliopistopaino - Juvenes Print.

Paunu, Juha 1992. Viito elävästi 2. Viittomakielen luonnetta ja rakenteellisia erityispiirteitä selvittävä oppi- ja harjoituskirja viittomakielen jatkokursseille. Uusikau-punki: Uudenkaupungin Kirjapaino.

Rantala, Liisa & Kuusi, Riitta 2008. Matkalla. Kirkon kuurojen 100 vuotta. Lahti: Esaprint.

Rantala, Liisa 2010. Sielunhoitajat sillanrakentajina. Kirkon kuurojen 1896-1982. Tallinna: Paar oü.

Reiss, Katharina & Vermeer, Hans 1986. Mitä kääntäminen on? Teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Gaudeamus.

Rissanen, Terhi 1985. Viittomakielen perusrakenne. Helsingin yliopiston yleisen kieli-tieteen laitoksen julkaisuja No.12. Helsinki: Yliopistopaino.

Saavu - Kirkon saavutettavuusohjelma 2012. Viitattu 15.3.2019. <https://si-vut.evl.fi/saavutettavuusohjelma/>

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Libris.

Savolainen, Leena & Leinonen, Kimmo & Koivula, Pia & Piisilä, Anne & Malm, Anja. Kuurojen Liitto & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1998. Suomalaisen viittomakie-len perussanakirja. Helsinki: KL-Support.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019a. Aamenesta öylättiin - kirkon sanasto. Viitattu 17.3.2019. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Rukous>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019b. Evankeliumikirja ja kirkkovuosi. Kirkko-käsikirja – Suomen ev.lut. kirkko. Pitkäperjantai. <http://notes.evl.fi/Ev-kirja.nsf/ppFI?OpenPage&id=0038>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019c. Evankeliumikirja ja kirkkovuosi. Kirkko-käsikirja – Suomen ev.lut. kirkko. Pääsiäispäivä. <http://notes.evl.fi/Ev-kirja.nsf/ppFI?OpenPage&id=0043>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019d. Kirkkohallitus. Viitattu 13.3.2019. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/paatoksenteke-kirkossa/kirkko-hallitus>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019e. Tietoa kirkosta. Viitattu 17.3.2019. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019f. Kirkko ja viittomakieliset. Viitattu 14.3.2019. <http://viittomakieli.evl.fi/messu.html>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019g. Pyhäpäivät. Viitattu 13.3.2019. <https://evl.fi/kirkossa/pyhapaivat>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019h. Sakasti - Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille 2019. Hiljainen seurakunta. Viitattu 14.3.2019 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content43C02D-2>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019i. Sakasti - Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille 2019. Viittomakielinen kirkkokäsikirjatyö. Viitattu 27.3.2019. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content4E89E7>

Torkkeli, Kirsi 2011. Kymmenen virttä kouluun. Evankelis-luterilaisen kirkon virsisuosituslistalta (1-2 luokat) valittujen kymmenen virren käännökset viitotulle puheelle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

LIITTEET

LIITE 1. Pitkäperjantain päivän rukous nro. 1

(Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019b).

Herra Jumala, taivaallinen Isä.
Sinä rakastit maailmaa niin paljon,
ettet säästänyt ainoaa Poikaasi,
vaan annoit hänen kärsiä ristinkuoleman
meidän edestämme.
Suo meidän ottaa uskossa vastaan
hänen kärsimyksensä hedelmä.
Auta meitä turvautumaan
anteeksiantavaan rakkauteesi
ja etsimään lohdutusta Poikasi rististä.
Anna siitä voimaa kilvoitukseemme,
kunnes saamme ikuisesti olla
hänen kanssaan paratiisissa.
Tätä rukoilemme
Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta.

LIITE 2. Pääsiäispäivän päivän rukous nro. 1
(Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019c).

Kaikkivaltias Jumala.

Sinä olet

Poikasi riemullisella ylösnousemisella

kukistanut kuoleman

ja avannut meille tien ikuiseen elämään.

Auta meitä turvautumaan

hänen kärsimisensä,

kuolemansa ja ylösnousemuksensa

tuomaan pelastukseen.

Kunnia ja kirkkaus,

voima ja valta sinulle,

joka yhdessä Pojan ja Pyhän Hengen kanssa

elät ja hallitset iankaikkisesta iankaikkiseen.

LIITE 3. Pitkäperjantain päivän rukouksen käännöksen glossit

SUOMI	GLOSSI	LIIKE/PAIKKA	HUULIO	TOISTO	MUUT TIEDOT
Herra	HERRA	1			
Jumala,	JUMALA	3y			Katse 3y
taivaallinen	TAIVAS	1y->3y			Katse 3y
Isä.	ISÄ	1			Katse 3y
Sinä	OSOITUS	3y	sinä		Katse 3y
rakastit	MAAILMA	1			
maailmaa	RAKASTAA	1			
niin	PI	1			
paljon,	PALJON	1			
ettet	OMA	3y	-		Katse 3y
säästänyt	AINOA	1			
ainoaa	POIKA	1			
Poikaasi,	OSOITUS	5	-		Katse 5 Jeesus
vaan					
annoit					
hänen					
kärsiä	KÄRSIÄ	1			
ristinkuoleman	RISTIINNAULITA	1			Naulitseminen +kädet sivuille
meidän	KUOLLA	1			Katse alas
edestämme.	ME	1			
	PUOLESTA	1			
Suo					
meidän	ANNA	5->1			Katse 5 Jeesus
ottaa	PELASTUS	1			
uskossa	ME	1			
vastaan	OSOITUS	3y	-		Katse 3y
hänen	RAKASTAA	1			
kärsimyksensä	ANTEEKSI	1			
hedelmä.	ANTAA	3y->1			Katse3y
	ME	1			
	USKOA	1			
Auta	OMA	3y	-		Katse 3y
meitä	POIKA	1			
turvautumaan	OSOITUS	5	-		Katse 5 Jeesus
anteeksiantavaan	RISTIINNAULITA	1			Naulitseminen
rakkauteesi	KUOLLA	1			
ja	LOHDUTUS	1			
etsimään	ANTAA	5->1			Katse 5
lohdutusta	PYYTÄÄ	1			Katse 3y

	VOIMA	1			Viitotaan etusormella käsivarteen
Poikasi	VOIMA	1			Katse 3y
rististä.	ANTAA	3y->1			Katse 3y->1
Anna	ME	1			
siitä	ELÄMÄ	1			
voimaa	SUUNTA	1->3y			Katse 1->3y
kilvoitukseemme,					
kunnes					
saamme	TAIVAS	1y->3y			Katse 3y
ikuisesti	PARATIISI	1y			
olla	YHDESSÄ	3y			Katse 3y
hänen	IKUISESTI	3y			Katse 3y
kanssaan	ME	1			
paratiisissa.	RUKOILLA	1			
Tätä	JEESUS	1			
rukoilemme	KRISTUS	1y			
Herramme	ME	1			
Jeesuksen	ON	1	-		
Kristuksen	OSOITUS	5	-		Katse 5
kautta.	KATSOA	5	-		Katse 5y

LIITE 4. Pääsiäispäivän päivän rukouksen käännöksen glossit

SUOMI	GLOSSI	LIIKE/PAIKKA	HUULIO	TOISTO	MUUT TIEDOT
Kaikkivaltias	KAIKKI	1			
Jumala.	VALTA	1	valtias		
Sinä	JUMALA	3y			Katse 3y
olet	OSOITUS	3y	-		Katse 3y
Poikasi	OMA	3y			Katse 3y
riemullisella	POIKA	1			Katse 3y
	OSOITUS	5	-		Katse 5
ylösnousemisella	RIEMU	1			
kukistanut	YLÖSNOUSEMUS	1			
kuoleman	OSOITUS	5	-		Katse 5
ja	KUOLEMA	1			
avannut	VOITTA	1			Viittoma PO
meille	VOITTA	1	-		Viittoma VOITTA
tien	OSOITUS	5	-		Katse 5
ikuiseen	ME	1			
elämään.	ELÄMÄ	1			
Auta	IKUINEN	3y			Katse 1->3y
meitä	SUUNTA	1->3y	-		Katse 3y
turvautumaan	JEEBUS	1			
hänen	OSOITUS	5	-		Katse 5
kärsimisensä,	KÄRSIÄ	1	-		
kuolemansa	KUOLLA	1			
ja	YLÖSNOUSEMUS	1			
ylösnousemuksensa	PELASTUS	1			
tuomaan	ANTAA	5->1			Katse 5
pelastukseen.	ME	1			
Kunnia	USKOA	1			
ja	OSOITUS	3y	-		Katse 3y
kirkkaus,	POIKA	1			Katse 3y
voima	HENKI	1	pyhä		
ja	PYHÄ	1	henki		
valta	YHDESSÄ	3y->1	-		Katse 3y
sinulle,	ELÄÄ	1			
joka	HALLITA	1			
yhdessä	IANKAIKKINEN	3y			Katse 3y
Pojan	KUNNIA	1			Katse 3y
ja	KIRKKAUS	1			Katse 3y
Pyhän	VOIMA	1			Katse 3y

Hengen	VALTA	1			Katse 3y
kanssa	OSOITUS	3y	-		Katse 3y
elät					
ja					
hallitset					
iankaikkisesta					
iankaikkiseen.					

LIITE 5. Käännös videot

Pitkäperjantain päivän rukous:

https://www.youtube.com/watch?v=zP_L76Pb-2U&feature=youtu.be

Pääsiäispäivän päivän rukous:

<https://www.youtube.com/watch?v=ya1VtoaDyEM&feature=youtu.be>